

Celek a části

Celek můžeme rozdělovat, dělit, krájet, rozsekávat – a podle toho budou vypadat takto získané (vytvořené) jeho „části“. Když zase naopak dáme ty části k sobě, dostaneme hromadu, ale nikoli celek. Co je to, co z pouhé hromady může udělat skutečný „celek“? Hérakleitos o tom kdysi uvažoval, jak o tom svědčí některé jeho dochované „zlomky“, a měl zřejmě za to, že to, co z pouhé hromady dělá celek je LOGOS. Zdá se totiž, že měl za to, že teprve LOGOS může z „pouhé hromady náhodně rozházených věcí“ udělat KOSMOS; tak asi můžeme vyložit a doplnit jeden zlomek, totiž že bez LOGU by i nejkrásnější pěkně uspořádaný svět (KALLISTOS KOSMOS) by byl pouhou hromadou Aristotelés později tuto úvahu zpochybnil, vlastně přímo rozvrátil svou otázkou, zda je LOGOS možno dělit, a už si nepoložil otázku, jak resp. díky čemu je možno „menší“ LOGOS „skládat“ spolu s dalšími do nějakého většího LOGU. Dokonce to vypadá, že podle Aristotela to, co lze dělit donekonečna, je jen vymyšlené, takže skutečné je pouze to, co lze dělit jen do nějaké hranice, po níž už máme části, které jsou nadále nedělitelné. Pro Aristotela představuje možnost dělení LOGU jakousi metodu, jak zjistit, zda je LOGOS čímsi skutečným nebo jen vymyšleným. Když si však představíme postup opačný, vzniká pro nás problém: jak vlastně dochází k tomu, že jednotlivá slova, která mají svůj „malý“ LOGOS, lze spojovat ve věty atd., tedy do nějakého „většího“ LOGU? Co dokáže spojovat malé kousky LOGU do kousků větších a větších? Spojují se snad samy od sebe? Anebo tu musíme předpokládat ještě něco mocnějšího, co je s to sjednocovat i kousky LOGU? A co se tak stalo s oním Hérakleitovým LOGEM, který je sám dělitelný, ale není mocen sám sebe sjednocovat? A pokud mu tuto schopnost přece nakonec přisoudíme, máme tu jiný problém: jak se vlastně malé kousky LOGU liší od kousků světa (nebo těla – podle jiného Hérakleitova zlomku), které se samy znovu spojovat v původní celek, poté, co jsme je rozdělili či „rozsekali“, už nedovedou a které je v některých případech už nikdo „zcelit“ nedokáže (dokonce ani žádný LOGOS)?

(Písek, 080229-1.)